

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» ҚЕАҚ

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НАО «ЕВРАЗИЙСКИЙ
НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА»

«ТРАНСВЕРСАЛДЫ ДАҒДЫЛАР: ТӘЖІРИБЕ, МӘСЕЛЕЛЕР, БОЛАШАҒЫ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ

КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ МАТЕРИАЛДАР

ЖИНАҒЫ

17 сәуір, 2024 жыл

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

«ТРАНСВЕРСАЛЬНЫЕ НАВЫКИ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ»

17 апреля, 2024 года

**АСТАНА
2024**

УДК 378
ББК 74.58
Т66

Асылбекова М.П

**«ТРАНСВЕРСАЛДЫ ДАҒДЫЛАР: ТӘЖІРИБЕ, МӘСЕЛЕЛЕР,
БОЛАШАҒЫ» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ**

ISBN 978-601-337-983-8

Т66 «Болашақ мұғалімдердің трансверсалды дағдыларын дамытудың инновациялық моделін әзірлеу және енгізу (Финляндия, Эстония тәжірибесі негізінде)» тақырыбындағы 2022-2024 жылдарға арналған гранттық қаржыландыру жобасы аясындағы «Трансверсалды дағдылар: тәжірибе, мәселелер, болашағы» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. «Трансверсалды дағдылар: тәжірибе, мәселелер, болашағы» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы (Астана қ., 17 сәуір, 2024ж.)/ М.П.Асылбекова.© Астана: “Булатов А.Ж.” ЖК, 2024., - 311б.

ISBN 978-601-337-983-8

Жинаққа Қазақстан және шетел ғалымдарының, ЖОО оқытушыларының мектеп мұғалімдерінің, студенттер, магистранттар, докторанттардың мақалалары енгізілген.

В сборник включены материалы международной научно-практической конференции «Трансверсальные навыки: опыт, проблемы, перспективы».

УДК 378
ББК 74.58

ISBN 978-601-337-983-8

© Астана: “Булатов А.Ж.” ЖК, 2024 -ISBN

Редакция алқасы:

Асылбекова М.П. – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

Сейітқазы П.Б. – педагогика ғылымдарының докторы, профессор

Сламбекова Т.С. - педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор м.а.

МАЗМҰНЫ

№	Автор(лар), мақала тақырыбы	Беттер
Пленарлық мәжіліс		
1	Асылбекова М.П., Отарова Т.Н. Болашақ мұғалімдердің трансверсалды дағдыларын дамыту тәжірибесі	3
2	Mourat Tchoshanov Designing and studying stem learning in digital age via blended approach of engineering, learning sciences, and didactics	9
3	Ширбачеева Г.Ш. Педагогические вызовы современности: поиск новых подходов к образованию в социокультурной ситуации	12
4	Вахидова Л. В. Теория и технология профессионального развития педагога в контексте трансверсальности	15
5	Кожамкулова Г.Е. Интеграция трансверсальных навыков в содержание куррикулума» (на примере куррикулума Назарбаев Интеллектуальных школ)	20
6	Садикова Ш.А. Теоретико-методологические представления об образовательной среде и основаниях ее проектирования	25
7	Ахмедьянова А.Х. Демонстрация как инструмент оценки профессиональных и трансверсальных компетенций будущих педагогов	30
8	Санатбай П.А. Кәсіби даярлау үдерісінде Soft skills дағдыларын дамыту: шетел тәжірибесі	33
9	Шабаева Г. Ф., Яшина В. И., Чинаева З. М. Инновационная подготовка студентов в полилингвальной и цифровой профессиональной среде по дошкольному профилю в рамках речевого развития детей.	39
10	Baimuldinova G. Thriving in transition: how transversal skills support students in university socium	43
1 СЕКЦИЯ: ПЕДАГОГТЕРДІ ДАЙЫНДАУДАҒЫ ТРАНСВЕРСАЛДЫ ДАҒДЫЛАР: ШЕТЕЛДІК ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕ		
11	Сейітказы П.Б., Махмут Читиль, Ырымбаева Н.А. Медиабілім үдерісінде трансверсалды дағдыларды дамыту	51
12	Абильдина С.Қ., Мукушева А.Н., Дагарова Ж.У. Шағын жинақты бастауыш сынып оқушыларының трансверсалды дағдыларын дамытудың теориялық негіздері	55
13	Абдуллаева Н. М. Тенденции развития образования на современном этапе образовательного процесса	58
14	Абдуллаева Н. М., Шербачеева Л.С. Использование технологий 4К для стимулирования ученической мотивации	62
15	Сламбекова Т.С., Шакаримова К. К. Болашақ педагог-психологтардың кәсіби имиджін қалыптастырудағы трансверсалды дағдылардың мүмкіндіктері	66
16	Есекешова М.Д., Тастанбекова Н.Д., Аубакиров А.К. Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде білім алушылардың көшбасшылық қасиеттерін қалыптастыру - басты міндет	72
17	Ботабаева А.Е., Ажибаева Р. Е. Болашақ педагогтердің трансверсалды дағдыларын қалыптастыруда онлайн оқыту платформаларын пайдаланудың маңыздылығы	77
18	Сейітказы П.Б., Кошанова М. Т. Медиа құзыреттілікті қалыптастырудың педагогикалық функциялары	81
19	Шаханова Э.А. Педагогикалық білімнің қолданылу ерекшеліктері	86

20	Otarova T. N., Zhanabaeva A.K. The importance of internet resources in learning	90
47	Молдабай А.М., Саурыкова Ж.М. Issues of terminology systematization»	190
48	Салкынбаева А.М. Тиімді оқыту және тәлімгерлік құпиялары	192
49	Тнимова Ю.М., Нурманалиева У.Т. Compound complex sentences in the english language	196
50	Seisebayeva B.T.,Tolkumbekova A. K. «E-learning as one of the forms of implementation of the learning process»	198
51	Seisebayeva B.T. Peculiarities of development of modern methods in foreign language teaching	202
52	Seitova Z.A. The study relevanceof future teachers’ social intelligence	207
53	Toregeldieva A. N., Tulebayeva S.K. Using a foreign language in information technology in modern conditions	212
54	Хасенқызы Т., Акрамова Ә.С. Білім беруді цифрландырудағы тәуекелдер	215
55	Аканова А. А., Искакова М. О. Оқытудың белсенді әдістері – сапалы білім беру негізі	221
56	Гайбуллаева С. С., Уалиева Н. Жастармен әлеуметтік педагогикалық жұмыстың ерекшеліктері	224
57	Калматаева А. М., Калымбетова Д. Ж. Церебральды сал ауруына шалдыққан балаларға арналған логопедиялық түзету жұмыстарының әдістемесі	229
58	Кошимбетова З. Д., Наурызбай Д. Б., Абдигаппарова А.Е. Вербализм вербальды балаларды диагностикалауға арналған тапсырмалар	233
59	Санбаева Б., Есенова К. Сравнительный анализ процессов социально-педагогической адаптации иностранных студентов в образовательных учреждениях Казахстана и Турции: вызовы, стратегии и перспективы»	235
60	Рсалы Г. М.Даярлық тобы балаларын мектепке дайындау мәселелері	243
61	Кәдірбай Ә. Б., Шамбулкерева Б.Н., Нұрхан Д. Е. Есту қабілеті бұзылған балалардың сөйлеу тілін дамыту жолдары мен әдіс-тәсілдері	247
62	Дарменова А.Е Цифрлану жағдайында білім алушылардың трансверсалды дағдыларын дамытудың маңыздылығы	252
63	Аликулова С. А., Болатқызы А. Аутизм – психикалық дамудың бұзылуы	257
64	Гайбуллаева С. С., Алыбай Ж. Жасөспірімдік агрессия – әлеуметтік-педагогикалық мәселе	261
65	Байқоңырова Ж. Балалардағы дизартрия бұзылысына жалпылама сипаттама	265
66	Ахметова Т.Ш. Интертеймент технологиясының заманауи білім берудегі маңызы	268
3 СЕКЦИЯ. ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТРАНСВЕРСАЛДЫ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ БҮЙІНШІ МЕКТЕП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ТӘЖІРИБЕЛЕРІ		
67	Сламбекова С.Т. Дарынды балалардың әлеуметтік - эмоционалды әл-ауқатын психологиялық қолдаудың ерекшеліктері	273
68	Ныгманбеков К. М. Педагогтердің кәсіби даму мониторингін зерделеу арқылы даму жоспарын әзірлеу	276
69	Мамыракина Ф. С. Тіл сабақтарында бастауыш сынып оқушыларының креативті жазылым дағдыларын дамыту»	280
70	Шаханова Э.А., Сманова Л.У. Влияние стиля воспитания на специфику семейных конфликтов в подростковом возрасте	290
71	Ыбырайқызы А., Нұғыманова Н. Ә. Ертегі - халық педагогикасының көне жауһары	297
72	Тусипжанов Б.А. Кемпіркосақ» бейнелеу өнері үйірмесі	301
73	Аханова А. К. Мағжанның маржан мұрасы	304

2. Акиева Г.С. Педагогические основы развития и совершенствования системы охраны здоровья школьников . Алматы, 1997
3. Жанпейісова М.М. Модульдік оқыту технологиясы – оқушыны дамыту құралы ретінде Алматы.
4. Өстеміров К., Айтбаева А. Қазіргі білім беру технологиялары. -Алматы. .
5. Сыздықова Ғ.С. Бала денсаулығына әсер етуші факторлардың әсері.[Қазіргі заман жағдайында денсаулық сақтаудың білім беру кеңістігін қалыптастыру. Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары]
6. Жумадилова Г.С. Жастардың салауатты өмір салтын қалыптастыру мәселелері.[Салауатты өмір салты] Әлеуметтік жаңарудың көрінісі ретінде.-Астана

КОЛЛЕДЖ СТУДЕНТТЕРІНІҢ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ДАМУЫ ФАКТОРЛАРЫ

Тұрсынбайқызы Мерей

mereytursyn888@gmail.com

8D01103 – «Педагогика және психология» БББ 1 курс докторанты,
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана қ., Қазақстан

Аннотация: Мақалада мәдениетаралық құзіреттілікке арналған ғылыми еңбектерге талдау жасалып, колледж студенттерінің мәдениетаралық құзыреттілігін қалыптастыру факторлары сипатталады. Білім беру жүйесіндегі қазіргі жағдайды зерттей келе мәдениетаралық құзыреттілікті дамыту қазіргі мамандар үшін маңызды екеніне назар аударылады. Мақаланың өзектілігі мәдениетаралық байланыстардың өсуімен, жаһандану үдерісінің қарқынды дамуымен байланысты. Бұл өзгерістер кәсіби міндеттерді тиімді орындауға және шетел тілдерінде нәтижелі мәдениетаралық диалог жүргізуге қабілетті мамандарды даярлауды талап етеді.

Аннотация: В статье анализируются научные работы по межкультурной компетентности и описываются факторы формирования межкультурной компетентности студентов колледжей. Изучая современную ситуацию в системе образования, отмечается, что развитие межкультурной компетентности важно для современных специалистов. Актуальность статьи связана с ростом межкультурных связей, стремительным развитием процесса глобализации. Эти изменения требуют подготовки специалистов, способных эффективно выполнять профессиональные обязанности и вести эффективный межкультурный диалог на иностранных языках.

Abstract: The article analyzes scientific works on intercultural competence and describes the factors in the formation of intercultural competence of college students. Studying the current situation in the education system, it is noted that the development of intercultural competence is important for modern specialists. The relevance of the article is associated with the growth of intercultural relations and the rapid development of the globalization process. These changes require the training of specialists who can effectively perform professional duties and conduct effective intercultural dialogue in foreign languages.

Тірек сөздер: жаһандану, мәдениетаралық құзіреттілік, факторлар, диалог, тіл, мәдениет, қарым-қатынас.

Ключевые слова: глобализация, межкультурная компетентность, факторы, диалог, язык, культура, коммуникация.

Key words: globalization, intercultural competence, factors, dialogue, language, culture, communication.

Жаһандану үдерісінің қарқынды дамуы қазіргі уақытта тек арнайы білімді ғана емес, сонымен қатар әртүрлі тіл мен мәдениет өкілдерімен тиімді қарым-қатынас жасай алатын

мамандардың қажеттілігі артуда. Мұндай мамандар өздерінің кәсіби міндеттерін ойдағыдай орындау үшін қарым-қатынастың жаңа формаларына дайын болуы керек. Бұл тұрғыда мәдениетаралық құзыреттілік кәсіби дағдылар мен көпмәдениетті диалогқа ашық болуға ұмтылатын заманауи тұлғаны тәрбиелеудің негізгі элементі ретінде әрекет етеді.

Шет тілдерін оқытудың заманауи әдістері мен мемлекеттік білім беру стандарттары оқу үдерісіне мәдени аспектілерді қосу қажеттілігін атап көрсетеді. Мысалы, Америкада шетел тілі білімінің ұлттық стандарттарының жобасы (National Standards in Foreign Language Education Project 2001) бес негізгі дағдыны дамытуды қамтиды: қарым-қатынас, мәдени түсіну, желілік қарым-қатынас, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды білу және әртүрлі қауымдастықтар аясында өзара қарым-қатынас [6, 123 б.]. Дереккөзде «мәдениет» мақсаты студенттерде ағымдағы оқиғалардың мәнін түсінуді қоса алғанда, негізгі білімнің жеткілікті деңгейі болуы керек дегенді білдіреді. Сондай-ақ олар өздерінің және мақсатты мәдениетті салыстыру және талдау, сондай-ақ әртүрлі ұқсас жағдайларда мәдениетаралық қарым-қатынасты жеңілдететін мінез-құлық стратегияларын әзірлеу арқылы қол жеткізілетін мәдени тұжырымдамалардан хабардар болуы керек. [2, 24 б.].

Соңғы 20-30 жыл ішінде болған коммуникациялық ортадағы өзгерістер оқу үдерісіне әсер етіп, студенттердің білім алу тәсілдерін қайта қарастыру қажеттілігі туындады. Басқа мәдениет өкілдеріне тән көзқарастар біздің мәдениеттен ерекшелентіні белгілі. Бұл ең алдымен мәдениет пен құндылықтар жүйесінің әртүрлі болғанына байланысты. Еліміздің оқу орындарының бұрынғы және қазіргі қолданыстағы шетел тілін оқыту бағдарламалары студенттердің шетел мәдениеті туралы түсініктерін кеңейтуде көп көмегін тигізуде. Дегенмен, олар бұл білімді кәсіби саладағы мәдениетаралық қарым-қатынастың нақты жағдайларында қолдана бермейді. Қазіргі уақытта мәдениетаралық құзыреттілікті дамытудың жеткілікті дамыған ғылыми теориясы мен әдістемесі жоқ, бұл белсенді мәдениетаралық коммуникация шеңберінде кәсіби міндеттерін тиімді атқара алатын білікті мамандардың тапшылығына әкеледі. Бұл қазіргі заманғы білім беру жүйесіне тән процесс. Сонымен қатар, лингвистикалық емес пәндер шеңберінде шет тілдерін оқытуға бөлінген оқу сағатының жеткіліксіз болуы, студенттердің мәдени аспектілері мен тұлға аралық қарым-қатынас ерекшеліктерін толық үйренуді, шетел тілін жоғары деңгейде меңгеруді қамтамасыз етпейді.

Біз мәдениетаралық құзыреттілікті дамытуға ықпал ететін білім беру аспектілерін анықтаудың маңыздылығына сенеміз, бұл студенттерге мәдениетті өмірдің әртүрлі аспектілерімен диалог ретінде қабылдауға көмектеседі.

Мәдениетаралық құзыреттілікті қалыптастырудың маңызды факторы – студенттердің басқа мәдениеттер туралы білуге, басқа мінез-құлық кодтары мен рөлдерін, нормалары мен құндылықтарын қабылдауға деген терең қызығушылығы мен дайындығы [1, 212 б.]. Осының нәтижесінде әртүрлі мәдениеттер арасында ерекше байланыс пен түсіністік пайда болады. Басқа менталитетті түсінуге жол ашады және өз мәдениетіне сыни тұрғыдан қарауға мүмкіндік береді. Бұл мәдени үлгілер мен стандарттардан ерекшеленуі мүмкін өзге мәдениетті қабылдауды дамыту үшін өте маңызды. С.Г. Тер-Минасова былай деп атап көрсетеді: «Мәдениетаралық қарым-қатынас мәселелерінің барлық қыр-сыры мен тереңдігі шетел тілдерін өзіміздің тілмен, ал шетел мәдениетін өз мәдениетімізбен салыстырған кезде айқын болады» [5, 40 б.].

Екінші фактор студенттердің тілдік және мәдени дағдыларын дамыту үшін кәсіптік, тілдік және мәдени мазмұнды біріктіру маңызды болып табылады. Ол сондай-ақ кәсіби контексттердің кең ауқымын (ғылыми, әлеуметтік, саяси және т.б.) жақсырақ түсінуге ықпал етеді және жалпы кәсіби мәдениетті байытады. Кәсіби мазмұн мен тілді оқытуды біріктіру идеясы болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырып, дамыта отырып, концептуалды және коммуникативті континумдар арасындағы байланысты нығайтуға мүмкіндік береді. Бұл құзыреттілік оларға теңдестірілген мәдениетаралық диалог шеңберінде өзара әрекеттесе отырып, кәсіби мәселелерді сәтті шешуге және оңтайлы нәтижелерге сенімді түрде қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Мәдениетаралық құзыреттілікті дамытудың үшінші факторы - өзін-өзі талдаудан сыртқы талдауға көшу, мәдени сипаттарды басқа интерпретациялау мүмкіндігі туралы өзіне сұрақ қою, үйреншікті мінез-құлық үлгілерінің табиғилығын бағалау, қажет болған жағдайда оларды өзгертуге дайын болу. Әртүрлі мәдениеттерге тән стереотиптерді, мінез-құлық нормаларын, дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды жақсы немесе жаман, өркениетті немесе өркениетті емес деп бағалауға болмайтынын түсіну маңызды. Мәдениетаралық қарым-қатынастың сәтті болуы осы аспектілерді терең түсінуде жүзеге асады.

Демек, оқыту барлық үш аспектіні (психикалық, мінез-құлық және эмоционалдық) қамтуы қажет, бұл жеке тұлғаны қалыптастыруда шешуші рөл атқаратын, эмоционалдық әсер ететін жеке «мәдени мұраны» қайта қарауды талап етеді. Мәдениетаралық диалог жағдайында студенттер өздерінің мінез-құлық стереотиптерінің әмбебаптығына күмән келтіре бастайды. Іштей қақтығыс тудыратын «мәдениет қақтығысы» әдетте жеке мінез-құлық пен құндылықтарды қайта қарауды ынталандыратын эмоционалдық тәжірибеге әкеледі. Бұл өз кезегінде стереотиптерді жеңуге және өзара әрекеттесуді дамытуға көмектеседі. Ойындар, пікірталастар, этнографиялық сұхбаттар, ситуациялық тапсырмалар, рөлдік ойындар және басқа да жаттығулар осы мақсатқа жетуге көмектеседі.

Осындай тапсырмалардың мысалдарын қарастыратын болсақ: бірінші жаттығу әртүрлі мәдениетаралық жағдайларды жан-жақты талдау негізінде қарастырылады. Мақсаты – студенттерді әртүрлі мәдениет өкілдерімен қарым-қатынас барысында туындайтын жағдайларды осы мәдениеттердің көзқарас призмасы арқылы қабылдауды, олардың дүниетанымы мен көзқарасын ескеруді үйрету. Студенттерге америкалық бизнесменнің қытайлық серіктесіне бейресми түрде Хау мырза (толық есімі: Ло Уин Хау) деп атағаны себебінен туындаған жағдайды талдау ұсынылады. Қытайлық серіктес өзін бұлай атағанына наразылық білдіріп, америкалық бизнесменге: «Тым ерте достасу» деген жазба қалдырған [4, 10 б.]. Тапсырманы орындау барысында студенттер конфликттің әртүрлі нұсқаларын ұсынады, олардың біреуі шетелдік мәдениетпен сәйкес келеді және сәйкесінше дұрыс деп танылады. Сондай-ақ, дұрыс жауаппен қатар студенттерге бұл нақты жауаптың неліктен дұрыс екендігі және оның қарым-қатынас процесінің құндылық-нормативтік негізіне қаншалықты нақты қатысы бар екендігі түсіндіріледі. Америкалық бизнесмен серіктестермен тең жағдайда, достық қарым-қатынаста болуды қалайды, серіктестерін есімдерімен шақыруды ол өзара сенімділіктің көрінісі ретінде қабылдайды. Ал қытайлық серіктес аты-жөнін толық атаса, өзінің сүйіспеншілігі мен мәдени сезімталдығын көрсетеді деп санайды. Америкалық серіктестің қытай жазу стилінің ерекшеліктерін, тегі алдымен жазылып, содан кейін ғана есімі аталатынын білмейді. Сондықтан да қытайлық серіктес үшін бұл өте құрметсіз болып көрінді. Нәтижесінде, егер америкалық бизнесмен бейресми қарым-қатынаста бола берсе, оны қытайлық әріптесі үстемдік пен менмендікке ұмтылатын адам ретінде қабылдауы мүмкін. Хао мырза құрметін жоғалтып, қолайсыз жағдайға тап болуы мүмкін. Бұл жағдай әр түрлі контексттері бар мәдениет мүшелері арасындағы қарым-қатынастың нәтижесін анықтауда осындай кірішігім контекстік факторлардың шешуші рөл атқаратынын көрсетеді. Мұндай жағдайларды зерттеу әртүрлі мәдени контексттегі адамдар арасындағы өзара қарым-қатынастағы орын алатын қиындықтарды болжауға мүмкіндік береді.

Жаттығудың тағы бір түрі – «автобиографиялық әдісті» қолдану. Студенттерден өмірлерінен алынған өзге мәдениеттің жат екендігін сездірген оқиғаларды баяндау сұралады. Мұндай көзқарас басқа мәдениет өкілдерімен жеке қарым-қатынас процесінде туындайтын мәдениетаралық коммуникация механизмдерін түсінуге, осы саладағы өз тәжірибесін сыни бағалауға және мәдени бірегейлікті тереңірек түсінуге түрткі бола алады. Сабақ барысында студенттер араб контекстінде тамақ ішу кезінде сол қолды орынсыз пайдалануға байланысты жағдайды талдайды. Бұл олардың араб мәдениеті туралы түсінігін тереңдетуге мүмкіндік береді, исламда сол және оң қолдың атқаратын қызметтері бар. Оң қол араб тілінен аударғанда «оң» деген мағынаны білдіретін «ямин» сөзі «таза» деген мағынаны білдіреді, ал сол қол «лас» әрекеттермен байланысты және қолайсыз әрекеттер үшін қолданылады деп

есептеледі. Сонымен қатар, студенттер арабтармен бизнес жүргізгенде жеке байланыстар ресми келісімдерге қарағанда маңыздырақ екенін біледі, бұл дегеніміз бейресми өзара қарым-қатынастарды дамытуға баса назар аударуды талап етуді білдіреді. Отандық тәжірибеде де достық байланыстар орнату табысты бизнестің жаршысы екені белгілі, сондықтан бейресми қарым-қатынас, бірлескен сапарлар көбінесе іскерлік кездесулерден маңыздырақ болып келеді.

Жоғарыда келтірілген жаттығулар арқылы білім алушылар күнделікті өмірге басқа мәдениет өкілінің көзқарасы тұрғысынан қарауға мүмкіндік алады. Бұндай тапсырмалар стереотиптерді бұзуға көмектеседі әрі басқа мәдениеттерге толерантты көзқараста қарауды насихаттайды. Себебі осы қалыптасқан стереотиптер кесірінен өзге мәдениетпен түсіністік пен достық қарым-қатынас орнатуда кедергіге ұшырап жатады.

Егерде қалыпты коммуникациялық жағдайды талдайтын болсақ, стереотиптердің белгілі бір ережелерді ұстанатынын байқауға болады: олар белгілі бір этникалық немесе әлеуметтік топтың барлық мүшелері туралы идеяларды қамтиды (мысалы, барлық қытайлықтар немесе барлық бюрократтар). Осы аталған топтағы адамдарымен кездескенде, олардың мінез-құлқын біздің ойымызда қалыптасқан стереотиптерге сүйене отырып қабылдаймыз.

Қорытындылай келе, жоғарыда сипатталған тәсілдерді қолдану айтарлықтай нәтиже береді. Студенттер өз мәдениетінің құндылықтар жүйесін басқалармен салыстыруды үйренеді. Бұл қарым-қатынас процесінің тиімділігін арттырады. Жеке тұлға өзінің мәдени контекстін қоғамдағы басқа мәдениеттермен өзара әрекеттесу арқылы анықтайды. Мұндай қарым-қатынас процесінде тілдік топтың ұлттық-мәдени ерекшелігін анықтайтын құндылықтар, мінез-құлық үлгілері мен дүниетанымы айқын көрінеді. Бұл жеке тұлғаның дамуына және мансабының өсуіне көмектеседі. Мәдениетаралық құзіреттілікті дамыту үшін мәтіндер, диалогтар және аудио материалдар сияқты әртүрлі материалдарды пайдалануға болады. Оқытудың негізі мәдениетаралық қарым-қатынасқа қатысты жағдайлар болып табылады. Әдістер студенттерге өз көзқарастарымен бетпе-бет келуге және олардың мінез-құлқы мен құндылықтарын қайта қарауға мүмкіндік беретін белсенді және интерактивті тәсілдер болуы керек. Сонымен қатар бұл әдістер қалыптасқан стереотиптерді өзгертуге және мәдениетаралық ортада тиімді қарым-қатынас жасауды қалыптастырады.

Пайдаланған дереккөздер тізімі

1. Даль Э. Введение в межкультурную коммуникацию: учебник / Э. Даль, Э.Р. Хакимов. Москва: КНОРУС. 2019. 360 с.
2. Дёмина В.А. Педагогическая концепция формирования межкультурной компетенции студента при работе с текстом в процессе его профессиональной подготовки // Вестник Ассоциации вузов туризма и сервиса. Т. 11. 2017. № 4. С. 49-55.
3. Гришаева Л.И., Цурикова Л.В. Введение в теорию межкультурной коммуникации: Учеб. Пособие. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. 2003. С. 328-330.
4. Пермякова Е.Г. Английский язык как средство межкультурных коммуникаций: учеб. пособие. Екатеринбург: Изд-во. УрГУПС. 2016. 50 с.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Изд-во МГУ. 2004. 352 с.
6. Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press. 2010. Режим доступа URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
7. Dasli M. Pedagogy, Culture & Society. Reviving the 'moments': from cultural awareness and cross cultural mediation to critical intercultural language pedagogy. 2011. Vol. 19. № 1. С. 21-39.
8. Fang Z., Lane L., Pringle R. Language and literacy in inquiry-based science classrooms, grades 3-8, Thousand Oaks, CA: Corwin. 2010. Режим доступа URL: [https://sk.sagepub.com/books/language_and-literacy-in-inquiry-based-science-classrooms-grades-3-](https://sk.sagepub.com/books/language_and-literacy-in-inquiry-based-science-classrooms-grades-3-8)